

Biuro Inżynierskie Anna Gontarz-Bagińska

Nowy Świat ul. Nad Jeziorem 13, 80-299 Gdańsk-Osowa

tel. / fax. (058) 522-94-34; www.biagb.pl

biuro@biagb.pl

EKSPERTYZA ORNITOLOGICZNA DLA BUDYNKU SZKOŁY W ZESPOLE SZKOLNO-PRZEDSZKOLNYM W RESZLU, UL. CHROBREGO 5A

**Inwestor: Gmina Reszel
ul. Rynek 24
11-440 Reszel**

OPRACOWAŁA: mgr inż. Zofia Gontarz-Ugodzińska

Gdańsk, czerwiec 2025

Spis treści

1. CEL I ZAKRES PRAC	2
2. PRZEPISY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY GATUNKOWEJ ZWIERZĄT W BUDYNKACH.....	2
3. OPIS KONTROLOWANEGO OBIEKTU.	3
4. METODYKA.....	6
5. PTAKI GNIAZDUJĄCE W BUDYNKACH	7
6. TERMIN I METODYKA WYKONANIA INWENTARYZACJI	9
7. WYNIKI	9
6. ZALECENIA I KOMPENSACJA	15

1. Cel i zakres prac

Opracowanie stanowi ekspertyzę ornitologiczną dla budynku szkoły w Zespole szkolno-przedszkolnym, znajdującym się przy ulicy Chrobrego 5a w Reszlu, województwo warmińsko-mazurskie, powiat kętrzyński, gmina Reszel, działka nr 123, obręb 0002.

Dla tego budynku projektuje się poprawę efektywności energetycznej budynku, polegającej między innymi na:

- wymianie pokrycia dachowego i ociepleniu dachu,
- wymianie okien zewnętrznych,
- konserwacji elewacji i ociepleniu od wewnątrz ścian zewnętrznych, elewacyjnych.

W wyniku realizacji projektu może dojść do zniszczenia siedlisk i gniazd ptaków będących pod ochroną. Ekspertyza jest częścią postępowania mającego na celu zgodne z prawem usunięcie gniazd gatunków chronionych oraz ich kompensację.

Zakres ekspertyzy ornitologicznej obejmuje:

1. Przeprowadzenie szczegółowej kontroli przedmiotowego budynku celem wykrycia gniazd i siedlisk chronionych gatunków ptaków.
2. Sporządzenie ekspertyzy ornitologicznej wraz z dokumentacją fotograficzną i zobrazowaniem miejsc występowania gniazd i siedlisk gatunków chronionych.
3. Sporządzenie propozycji zakresu i miejsca przeprowadzenia kompensacji.

2. Przepisy prawne dotyczące ochrony gatunkowej zwierząt w budynkach

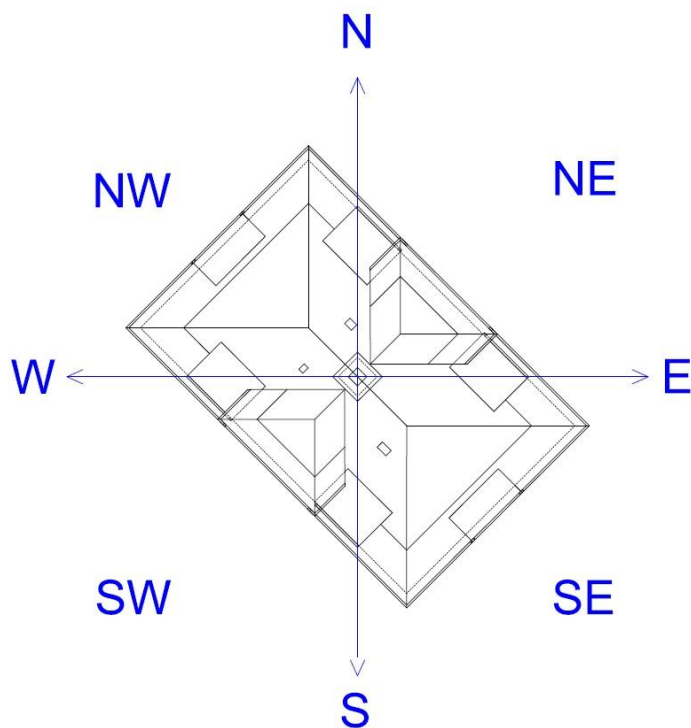
Konieczność uwzględniania obecności awifauny oraz ich ochronę w budynkach wynika z przepisów prawa polskiego, ich regulacje znajdują się w:

- Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1580zm.).
- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1478, 1940).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016, poz. 2183).
- Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. 1994, nr 89 poz. 414 ze zm.).
- Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2187).
- Ustawa Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (t. j. Dz. U. 2025, poz. 674 ze zm.).

Należy pamiętać, aby przed przystąpieniem do wykonywania prac na budynkach zasiedlonych przez ptaki, należy wystąpić o wydanie zezwolenia w trybie art. 56 ust. 2 i ust. 4 ustawy o ochronie przyrody na odstępstwo od zakazów o których mowa w art. 6 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska wydaje zezwolenie w przypadku spełnienia przesłanek określonych w art. 56 ust. 4-5.

3. Opis kontrolowanego obiektu.

Budynek szkoły powstał na początku XX wieku, ściany zewnętrzne są wykonane z cegły ceramicznej, nieotynkowane. Obiekt kryty jest dachówką ceramiczną. Budynek posiada piwnicę, parter, I i II piętro, oraz nieużytkowe poddasze. W pobliżu budynku występują drzewa oraz krzewy. Położenie obiektu w stosunku do stron świata przedstawiono na rycinie poniżej.

Rycina 1 Usytuowanie budynku w stosunku do stron świata
Poniżej budynek przedstawiono na zdjęciach.

Rycina 2 Elewacja frontowa południowo-zachodnia

Rycina 3 Elewacja tylna północno-wschodnia

Rycina 4 Elewacja boczna północno-zachodnia

Rycina 5 Elewacja boczna południowo-wschodnia

4. Metodyka

Metody inwentaryzacji ptaków w budynkach obejmują:

- A. Poranne obserwacje aktywności ptaków.
- B. Popołudniowe obserwacje aktywności ptaków.
- C. Wieczne obserwacje aktywności jerzyków.
- D. Oględziny bezpośrednie.

Poranne i popołudniowe obserwacje aktywności ptaków.

W trakcie obserwacji porannych i popołudniowych obserwuje się aktywność ptaków wokół budynków w celu stwierdzenia czy elewacje są przez nie wykorzystywane do odbywania lęgów. Obserwacje prowadzi się pomiędzy świtem, a godziną 10:00 w przypadku obserwacji porannych oraz od godziny 17:00 do zachodu słońca w przypadku obserwacji popołudniowych, poruszając się wzdłuż elewacji tempem spacerowym. Obserwacje poranne mają nieco większą efektywność od wieczornych z racji większej aktywności ptaków po nocnym odpoczynku, wymuszonej koniecznością uzupełnienia zapasów energetycznych wytraconych na termoregulację. Najmniej optymalną porą na obserwacje ptaków są godziny popołudniowe, kiedy temperatura jest najwyższa, zużycie energii na aktywność jest wysokie, natomiast ptaki uzupełniły już zapasy po poprzedniej nocy, a nie są jeszcze zmuszone do uzupełniania ich przed kolejną.

Zastosowanie metody:

- 1) Bezpośrednia obserwacja aktywności ptaków pozwala na stwierdzenie użytkowania przez nich miejsc na elewacji do odbywania lęgów, nawet tam gdzie ślady ich aktywności nie są oczywiste.

Ograniczenia metody

- 1) Jej zastosowanie jest ograniczone do okresów w roku, kiedy poszczególne gatunki odbywają lęgi. W miesiącach zimowych i jesiennych możliwe obserwacje jedynie wróbli, mazurków i gołębi miejskich (jedyne gatunki korzystające ze schronień w budynkach w tym okresie)

Wieczne obserwacje aktywności jerzyków

Tuż przed zachodem słońca dokonuje się obserwacji aktywności jerzyków wokół budynku. Około zachodu słońca jerzyki gromadzą się wokół swoich kolonii lęgowych wykonując powietrzne gonitwy i podlatując wielokrotnie do gniazd, zanim wleczą do nich, aby udać się na spoczynek.

Zastosowanie metody:

- 1) Najbardziej optymalna pora do obserwacji jerzyków, które powracają do gniazd na nocleg.

Ograniczenia metody:

- 1) Jej zastosowanie jest ograniczone do okresów w roku kiedy jerzyki odbywają lęgi (maj-sierpień).

Oględziny bezpośrednie

Oględziny bezpośrednie polegają na przeszukiwaniu wszystkich elewacji obiektu. Elewacje są oglądane z poziomu gruntu przy użyciu lornetki. Poszukuje się śladów bytności ptaków w postaci kału, resztek gniazd, obumarłych jaj, martwych piskląt, aktywnych lęgów oraz osobników dorosłych. Jeżeli przy oględzinach bezpośrednich szczelina okazuje się zbyt płytka by stanowić siedlisko ptaków, pomija się ją i nie uwzględnia w opracowaniu. Jeżeli szczelina znajduje się na wysokości uniemożliwiającej oględziny bezpośrednie, uznaje się ją automatycznie za potencjalne siedlisko ptaków.

Zastosowanie metody:

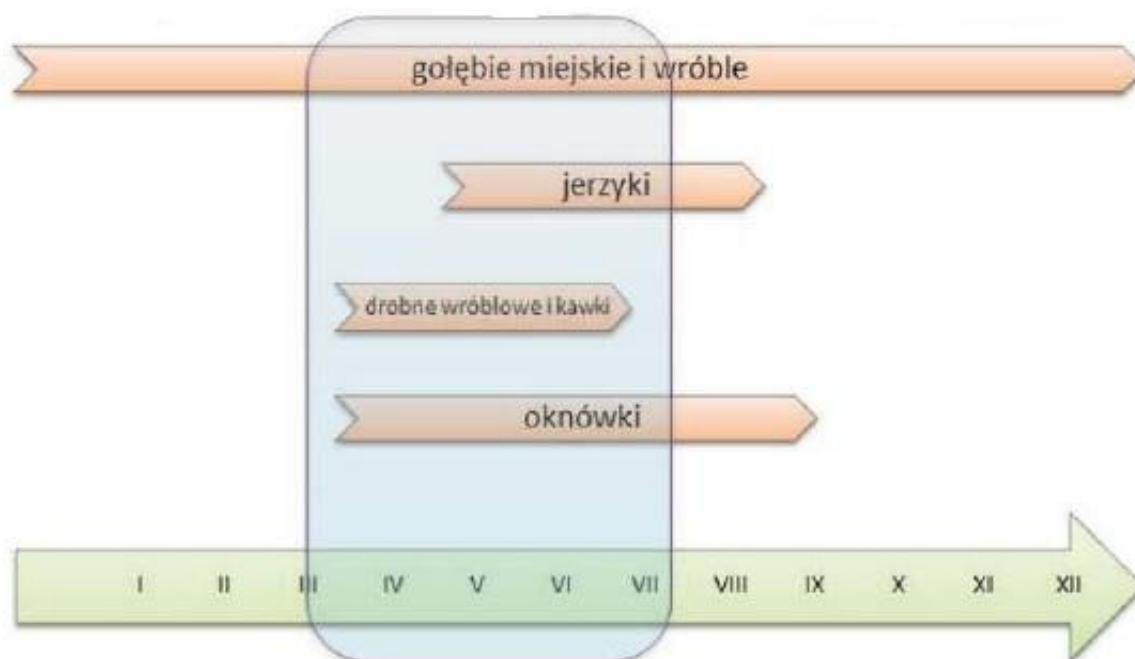
1) Możliwość wyszukiwania siedlisk ptaków poza ich okresem aktywności bazując na pozostawianych przez nie śladach.

Ograniczenia metody:

1) Możliwość pominięcia słabo widocznej z zewnątrz szczeliny, mogącej być siedliskiem ptaków bądź.

2) W przypadku ptaków, w zależności od gatunku ślady kału wokół gniazda mogą być wskazówką zawodną, np. jerzyki nie zostawiają ich prawie w ogóle.

4) W trakcie sezonu rozrodczego ptaków istnieje ryzyko niepokojenia par odbywających lęgi.

Rycina 6 Błękitnym polem zaznaczono optymalne terminy kontroli na potrzeby wykonania opinii ornitologicznej

5. Ptaki gniazdujące w budynkach

Budynki stanowią miejsca gniazdowania kilkunastu gatunków ptaków. Dla kilku z nich jest to ich podstawowe miejsce lęgów. Należy do nich: wróbel, jerzyk i pustułka. Prowadzone na szeroką skalę remonty, docieplenia i różnego typu modernizacje budynków powodują ograniczenie liczby miejsc lęgowych i stanowią jedną z głównych lub wręcz podstawową przyczynę zaniku ich populacji.

Budynki stanowią miejsce gniazdowania kilkunastu gatunków ptaków. Biorąc pod uwagę charakter i usytuowanie obiektu będącego przedmiotem oceny przyjęto możliwość lęgów następujących gatunków:

- pustułka *Falco tinnunculus*
- jerzyk *Apus apus*
- oknówka *Delichon urbica*
- kopciuszek *Phoenicurus ochruros*
- kawka *Corvus monedula*
- wróbel *Passer domesticus*
- gołąb miejski *Columba livia forma urbana*

Wróbel *Passer domesticus*

Gniazduje najczęściej w różnego rodzaju szczelinach i zakamarkach budynków, czasami w budkach lęgowych, a wyjątkowo buduje gniazda także w gęstych krzewach. Gniazdo wróbla jest obficie wystłane suchą trawą oraz piórami. Sezon lęgowy tych ptaków zaczyna się w marcu, a kończy w sierpniu. W tym czasie ptak ten może wyprowadzić do trzech lęgów. Okres wysiadywania trwa bardzo krótko 11-14 dni, a młode przebywają w gnieździe około 14-16 dni.

Jerzyk *Apus apus*

Gniazda zakładają najchętniej w szczelinach budynków i w otworach wentylacyjnych, najczęściej pod samym dachem (we wnętrzu budynku). Ich okres lęgowy trwa od początku maja do końca sierpnia. Choć zdarzają się późne lęgi, z których młode wylatują dopiero w pierwszych dniach września. Ptaki te przystępują do jednego lęgu w roku. Okres wysiadywania jaj trwa ok. 20 dni, a młode opuszczają gniazdo po ok. 40 dniach.

Pustułka *Falco tinnunculus*

Lęgnię się w różnego rodzaju szczelinach i zakamarkach budynków, w otworach wentylacyjnych, często w starych gniazdach gołębi miejskich. Bardzo chętnie składa jaja w skrzynkach lęgowych. Okres lęgowy pustułek rozpoczyna się na przełomie marca i kwietnia i trwa zazwyczaj do połowy lipca, ale czasami (w przypadku lęgów powtarzanych) do sierpnia. Jaja są wysiadywane 27-29 dni. Młode uzyskują zdolności do lotu po 27-36 dniach.

Kawka *Corvus monedula*

Zamieszkują głównie miasta i osiedla, rzadko gnieźdzą się poza budynkami. Gniazdują głównie w stropodachach, wykorzystują także kominy i przewody wentylacyjne, wieże kościelne. Kawki chętnie gnieźdzą się blisko siebie, tworząc kolonie. Chętnie zasiedlają budki lęgowe. Można je zaobserwować przy miejscach gniazdowania już pod koniec zimy. Ich okres lęgowy trwa od początku marca do końca czerwca. Wysiadywanie trwa 17-19 dni. Mają jeden lęg, lęgi powtarzalne tylko do połowy maja. Pisklęta osiągają samodzielność po 32 dniach.

Oknówka *Delichon urbicum*

Oknówka wykorzystuje budowle ludzkie inaczej niż pozostałe gatunki ptaków. Buduje gniazda w formie półkul z błota, przyklejone do konstrukcji balkonu, wnęk okiennych, pod okapem dachu, a także pod mostem. Tworzą kolonie składające się z wielu gniazd umieszczonych na jednym budynku/budowli. W Polsce przebywa od początku maja. Z gniazd korzysta jeszcze nawet w trzeciej dekadzie września. Kiedy młode potrafią już

sprawnie latać, nadal chronią się w gnieździe nocą i przy złej pogodzie. Mają zazwyczaj dwa lęgi. Wysiadywanie trwa 14 – 16 dni, pisklęta osiągną samodzielność po 22 -32 dni.

Gołąb miejski Columba livia forma Urbana

Pochodzi od dzikiego gołębia. Chętnie gnieździ się w stropodachach do których prowadzi otwory wentylacyjne o średnicy większej niż 10cm, na strychach, wykorzystują też wszelkie odpowiedniki „pólek skalnych”, takie jak parapety, wnęki, a także balkony. Cały rok przebywają w miejscu gniazdowania. Potrafią mieć ponad 5 lęgów rocznie. Wysiadywanie trwa 17 dni. Pisklęta stają się lotne w wieku około 5 tygodni i niedługo później osiągną samodzielność.

Kopciuszek Phoenicurus ochruros

Po za terenami zurbanizowanymi występują na skalnych terenach kraju. Na niżu gnieźdzą wyłącznie w osiedlach ludzkich. W budynkach wybiera miejsca będące odpowiednikami pólek skalnych osłoniętych również z góry, gnieździ się pod okapem, w zagłębieniach murów. Lęgi zaczyna w kwietniu, drugi lęg zaczyna w czerwcu. Wysiadywanie trwa 13-14 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po 12 – 16 dniach od wyklucia.

6. Termin i metodyka wykonania inwentaryzacji

W okresie 26 kwietnia – 14 czerwca 2025 r. przeprowadzono 3 kontrole (26-04-2025 godzina 9-11; 26-05-2025 godzina 10-12; 14-06-2025 godzina 9-11 i 18-20). W czasie kontroli obserwowano zachowania lęgowe ptaków zasiedlających budynek (noszenie materiału na gniazdo, noszenie pokarmu dla piskląt, wynoszenie odchodów, itp.). Obserwacje prowadzono w godzinach porannych i przed zmierzchem, przy pomocy lornetki. W trakcie tych obserwacji szukano również miejsc potencjalnego gniazdowania ptaków, szukano odchodów, piór, ślady wytarcia od ogonów na elewacji, ślady materiału gniazdowego. Nasłuchiowano śpiewu ptaków, obserwowano ptaki.

Obserwacjami objęto wszystkie ściany elewacji budynku wraz z otoczeniem, oraz nieużytkowe poddasze, obserwacji dokonywano za pomocą lornetki. Dokumentowano znaleziska poprzez robienie zdjęć aparatem cyfrowym, oraz nanoszono na rzut budynku miejsca lęgowe. Podczas inwentaryzacji zbierano wszystkie dostępne informacje dotyczące występujących tu ptaków, w szczególności wyszukiwano zachowane gniazda, odchody, z mumifikowane pisklęta, ślady żerowania, wypluwki, półksiężycowate ślady pozostawione przez ogony ptaków pod otworami w elewacji oraz pióra. Ze względu na okres przeprowadzonej inwentaryzacji wyszukiwano rzeczywistych miejsc lęgowych, a także kierując się zasadą przezorności wyszukiwano miejsc potencjalnych, które mogą posłużyć, jako siedliska lęgowe dla ptaków w okresie lęgowym, jak np. otwory oraz ubytki w elewacji. Rzeczywiste oraz potencjalne miejsca lęgowe nanoszono na plan budynku.

7. Wyniki

W wyniku przeprowadzonych obserwacji ornitologicznych na strychu nie stwierdzono występowania gniazd ptaków, ani śladów bytowania ptaków.

Na elewacjach północno-zachodniej, południowo-wschodniej nie stwierdzono występowania gniazd ptaków nie znaleziono również śladów bytowania ptaków.

Podczas oględzin zauważono:

- kolonie oknówek gniazdujących na budynku,
- usłyszano śpiew kosa, dźwięki oknówek i kawek,
- zaobserwowano parę kawek na dachu budynku.

Po oględzinach bezpośrednich budynku stwierdzono

Nazwa polska	Nazwa łacińska	Liczba gniazd w dobrym stanie	Liczka gniazd w złym stanie	Ilość par ptaków
Oknówka	<i>Delichon urbicum</i>	18	2	18
Kawka	<u>Corvus monedula</u>	Nie stwierdzono	Nie stwierdzono	1

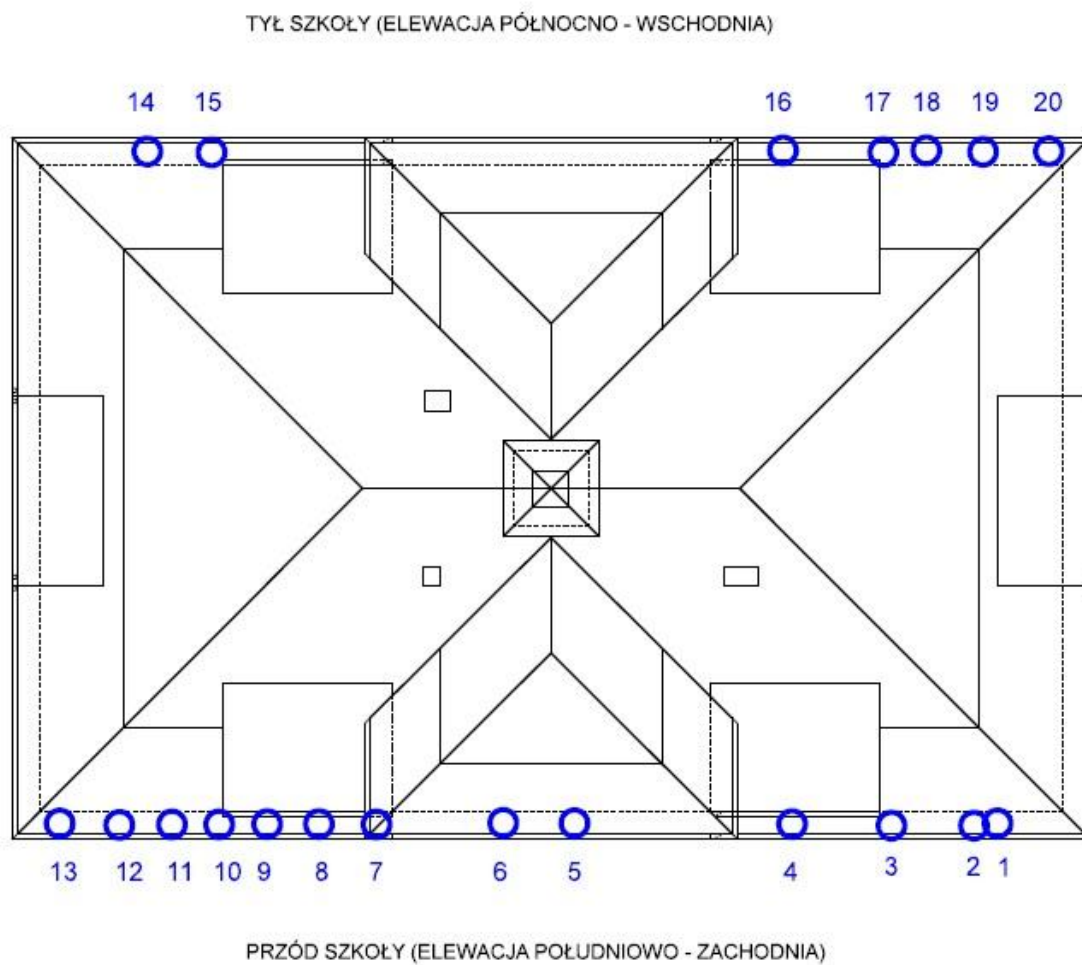
Łącznie stwierdzono występowanie 18 miejsc lęgowych, wszystkie zlokalizowane pod okapem elewacji południowo-zachodniej i północno-wschodniej. W porównaniu do poprzedniej ekspertyzy z 2023 roku kolonia oknówek powiększyła się.

Stwierdzono gniazdowania 18 par oknówek i dwa gniazda uszkodzone (potencjalne miejsca gniazdowania w przyszłości).

Porównując dane z poprzedniej ekspertyzy z 2023 roku, kolonia oknówek znacząco się powiększyła, tam znaleziono 11 gniazd, w tym dwa znacznie uszkodzone.

Podczas obserwacji zauważono parę kawek na dachu budynku, nie odnaleziono miejsca ich gniazdowania, ale zachowanie tych ptaków świadczyło o gniazdowaniu na dachu (kominie) budynku. Dlatego zakłada się gniazdowanie 1 pary kawki.

Gniazda oknówek znaleziono na elewacjach północno-wschodniej i południowo – zachodniej. Poniżej na Rycinie 7 pokazano umiejscowienie gniazd oknówek na rzucie dachu budynku, wszystkie gniazda zlokalizowane są pod okapem dachu.

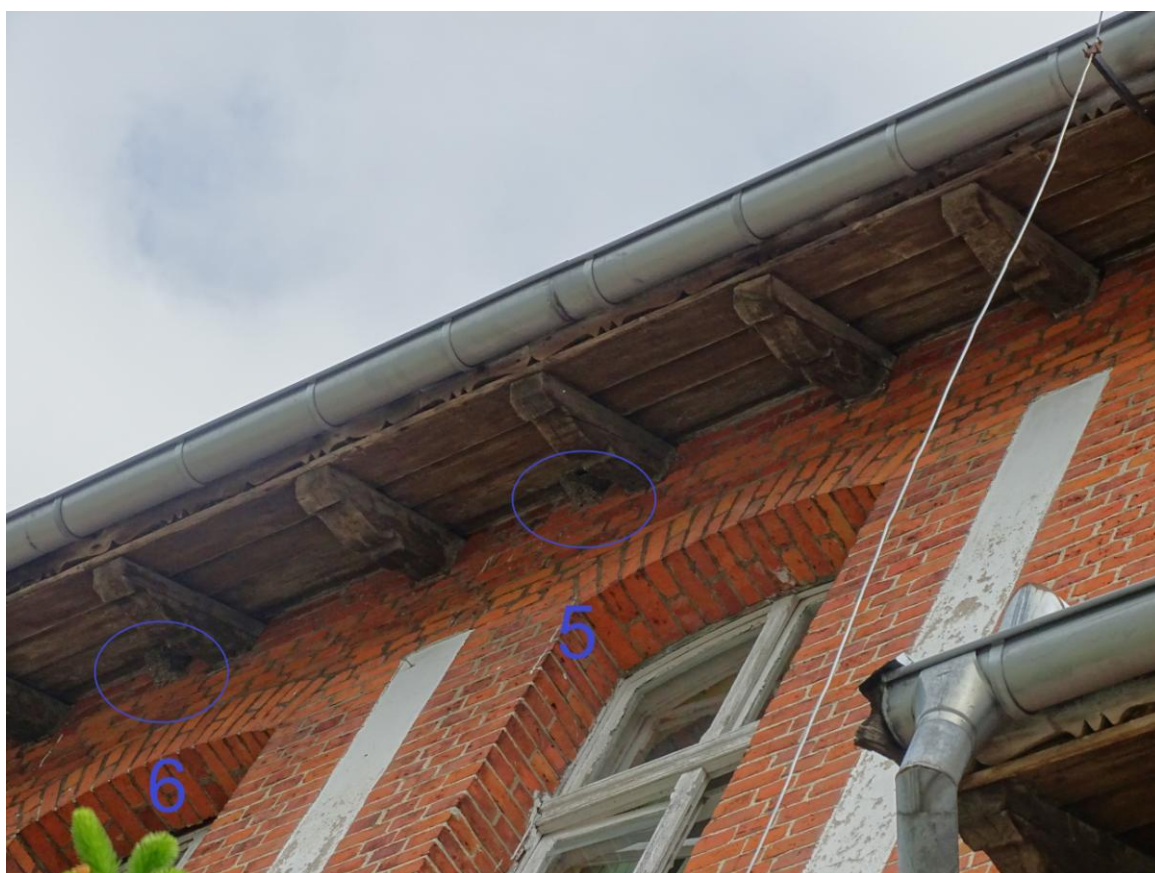

Rycina 7 Umieszczenie gniazd oknówek na rzucie dachu

Poniżej pokazano umiejscowienie gniazd oknówek na zdjęciach, są to gniazda zasiedlone, potencjalnie zasiedlone oraz potencjalnie mogące być zasiedlone w przyszłości.

Rycina 8 Umieszczenie gniazd oknówki - Elewacja południowo – zachodnia

Rycina 9 Umieszczenie gniazd oknówki - Lukarna centralna elewacja południowo – zachodnia

Rycina 10 umiejscowienie gniazd oknówki - Elewacja południowo – zachodnia

Rycina 11 Umiejscowienie gniazd oknówki - elewacja południowo – zachodnia

Rycina 12 Umiejscowienie gniazd oknówki - elewacja północno – wschodnia

Rycina 13 Umiejscowienie gniazd oknówki - Elewacja północno – wschodnia

Rycina 14 Umieszczenie gniazd oknówki - Elewacja północno – wschodnia

6. Zalecenia i kompensacja

Prace budowlane najlepiej byłoby prowadzić po za sezonem lęgowym ptaków, czyli od połowy października, kończąc przed 1 marca.

Jeżeli nie jest to możliwe, należy przed sezonem lęgowym uniemożliwić ptakom lęgowanie na budynku w istniejących gniazdach, poprzez wcześniejsze usunięcie ich, po uprzednim uzyskaniu zgody od RDOŚ w Olsztynie.

Jeżeli jednak stwierdzono zasiedlenie gniazd, prace budowlane należy prowadzić w odległości nie mniejszej niż 3m od zasiedlonego gniazda – w okolicach gniazda prace dokończyć po opuszczeniu gniazda przez ptaki (po okresie lęgowym).

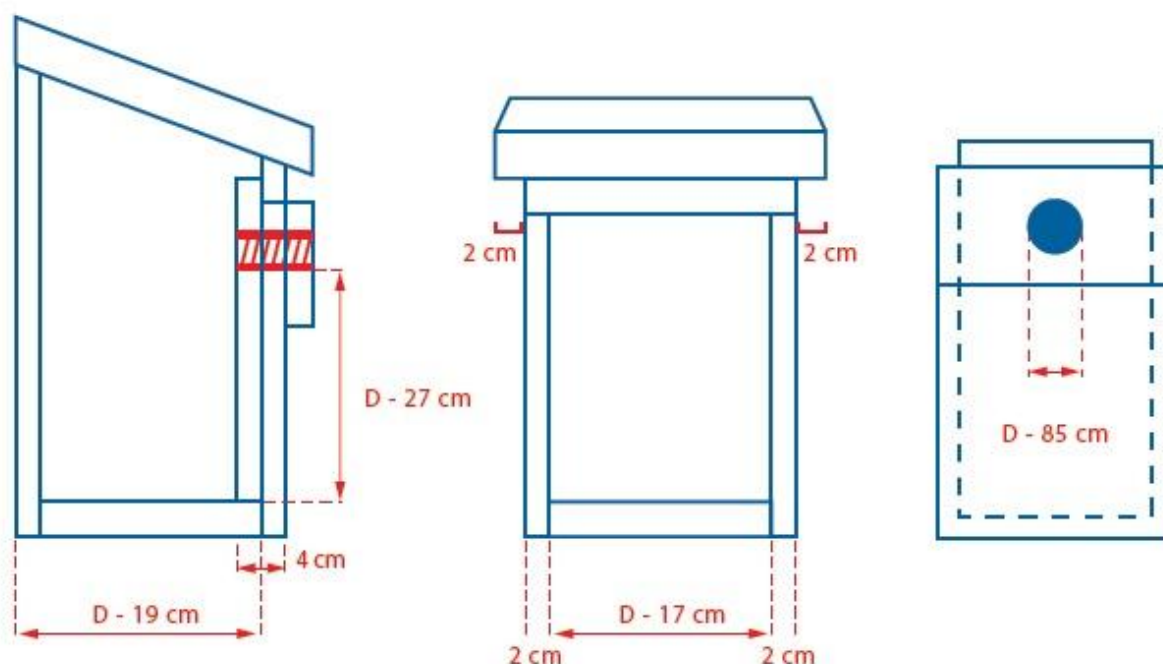
Po zakończeniu prac budowlanych w ramach kompensacji przyrodniczej na elewacji południowo-zachodniej i północno - wschodniej, pod okapem dachu, należy zamontować 20 budek lęgowych dla oknówek, w miejscach gdzie poprzednio znajdowały się gniazda oknówki. Budki te mają być wykonane z trzcinobetonu odpornego na działanie warunków atmosferycznych.

Rysunek 1 Przykładowe pojedyncze sztuczne gniazdo dla oknówki

Z uwagi na zaobserwowaną parę kawek po wykonaniu prac budowlanych należy również umieścić budkę lęgową dla kawek sztuk 1.

Dla kawek stosuje się budki lęgowe typu D, wykonane z tarcicy sosnowej o grubości 2 cm. W celu ochrony przed szkodliwym wpływem warunków atmosferycznych oraz w celu zwiększenia ich żywotności, impregnowane, a na daszkach montowana jest dodatkowo ocynkowana blacha. Ścianki przednie otwierają się, co umożliwia ich czyszczenie. Można zastosować budki lęgowe wykonane z trzcinobetonu są one bardziej trwałe.

Rycina 15 Wymiary budki dla kawki

Podsumowanie

W ramach rekompensaty po wykonaniu remontu należy na budynku umieścić 20 budek lęgowych dla oknówek (pod okapem, najlepiej w miejscach gdzie wcześniej były gniazda), oraz 1 budkę lęgową dla kawki. Budkę lęgową dla kawki można umieścić na pobliskim drzewie.

Przed przystąpieniem do prac budowlanych należy uzyskać zgodę na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt, wydawaną przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Olsztynie.

Z uwagi na stwierdzenie miejsc lęgowych oraz potencjalnych miejsc lęgowych ptaków prace mogą rozpocząć się po uzyskaniu decyzji Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt. Dodatkowo należy mieć na uwadze, iż dokumentem obligującym Inwestora do wykonania odpowiednich zaleceń jest tylko i wyłącznie decyzja Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie, która jest wydawana w oparciu o niniejszą ekspertyzę ornitologiczną.

Opracowała:
Mgr inż. Zofia Gontarz-Ugodzińska